

Євгенія І. Войнова
**СВІТОВИЙ РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ:
ОЦІНЮВАННЯ ПОКАЗНИКІВ**

У статті проаналізовано сучасні показники розвитку світового ринку фінансових послуг. Всі показники згруповано у 18 груп. Аналіз проведено крізь призму виділення країн середнього світового рівня, країн з найбільшими та найменшими характерними значеннями.

Ключові слова: світовий ринок фінансових послуг; банківський сектор; фінансові посередники; капіталізація; індекс Лернера; індекс Буна.

Літ. 26.

Евгения И. Войнова
**МИРОВОЙ РЫНОК ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ:
ОЦЕНКА ПОКАЗАТЕЛЕЙ**

В статье проанализированы современные показатели развития мирового рынка финансовых услуг. Все показатели сгруппированы в 18 групп. Анализ проведен сквозь призму выделения стран среднего мирового уровня, стран с максимальными и минимальными характерными значениями.

Ключевые слова: мировой рынок финансовых услуг; банковский сектор; финансовые посредники; капитализация; индекс Лернера; индекс Буна.

Yevgeniia I. Voinova¹
**WORLD FINANCIAL SERVICES MARKET:
ANALYSIS OF INDICATORS**

The article analyzes the current performance of the global financial services market. All the indicators are grouped into 18 groups. The analysis has been conducted so that to allocate the world countries by the level of their financial services market development: countries with world average, maximum and minimum levels.

Keywords: global financial services market; banking; financial intermediaries; capitalization; Lerner index; Boone indicator.

Peer-reviewed, approved and placed: 27.12.2016.

Постановка проблеми. Як інфраструктурний елемент світовий ринок фінансових послуг займає одне з провідних місць в структурі світової економіки. Рівень розвиненості ринку фінансових послуг в країні корелює з її економічним розвитком і відображає потенціал майбутнього економічного зростання.

Однією зі складових аналізу конкурентоспроможності країни на світовому ринку, а також при визначенні рівня ефективності розвитку національного ринку фінансових послуг є використання методу порівняння показників діяльності національних фінансових посередників з показниками інших країн світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Світовий ринок фінансових послуг входить у коло інтересів таких вітчизняних та іноземних науковців, як І. Асмундсон [8], А.А. Болдова [1], С. Бріант [10], О.М. Войтенко [2],

---

¹ Odesa I.I. Mechnikov National University, Ukraine.

І.В. Криштопа [3], В.Ю. Мойко [1], М.М. Пашко [4], С.М. Петько [5], С. Росс [15], Р. Сахей [17], І.Б. Хома [6], А.А. Хрисева [7] та інші. Проте досліджуючи певні аспекти функціонування ринку фінансових послуг, комплексний аналіз статистичних показників не застосовувався.

Мета дослідження. Головною метою цього дослідження є аналіз сучасної практики функціонування світового ринку фінансових послуг, для досягнення якої поставлено такі завдання: визначити комплекс показників, які характеризують світовий ринок фінансових послуг, а також діапазони коливань показників за країнами та їх середньосвітове значення.

Основні результати досліджень. У світовій практиці існує понад 700 показників, що оцінюють ефективність розвитку національних фінансових ринків. В той же час категорія «ринок фінансових послуг» значно вужча за «фінансовий ринок», тому сконцентруємося лише на тих показниках, що характеризують перший. Всі показники згруповано за розділами для легкості сприйняття, а загальнотеоретичні висновки будуть зроблені крізь призму рівня економічного розвитку країн за класифікацією ЮНКТАД в 2016 р. (розвинені країни, високодохідні, середньодохідні країни, що розвиваються, країни з перехідною економікою, низькодохідні країни, що розвиваються) [23].

У 2015 р. глобальний ринок фінансових послуг характеризували такі показники.

1. Середньосвітовий показник кількості банківських філій на 100 тис. дорослого населення [12; 18; 19] становить 20 од., більше 200 з них представлено в Колумбії та Сан-Марино, а менше 1 філії в Чаді, ЦАР, Конго та Україні. Щодо загальної кількості установ комерційних банків [12], то в середньому на одну країну припадає 70 банків, а без урахування США (безперечний лідер – 5568 банків) – 40 банків. На другому місці з кількістю 783 банків знаходиться Росія. 1 банк розташований лише в Кірибаті. Закономірність полягає в такому: чим більш економічно розвиненою є країна, тим більше банківських філій обслуговує одиницю населення і більше банків присутні в країні. Проте ця тенденція може кардинально змінитись в найближчому майбутньому з урахуванням все більшого розповсюдження онлайн-обслуговування. З усіх фінансових інституцій найбільш популярними є послуги кредитних союзів та фінансових кооперативів, яких лише в Індії функціонує 95721 од., в Індонезії – 12008 од. та США – 6451 одиниць. Більше 1000 од. надають послуги в Республіці Корея, Таїланді, Китаї, Японії, Бразилії, В'єтнамі та Німеччині. В 16 країнах світу, серед яких Гонконг, Болгарія, Вірменія, Норвегія, Марокко, Камбоджа, Косово, Алжир, Ангола, Мальта, Мальдіви, Макао, Коморські острови, Швейцарія, Сінгапур та Еквадор, такого роду фінансових посередників зовсім немає. За цими інституціями не простежується чіткого взаємозв'язку між їх кількістю і рівнем економічного розвитку, а ось з депозитними валютно-фінансовими установами та іншими недепозитними інституціями чітко помітна обернена залежність. На наш погляд, це може бути пов'язане з тим, що незалежно від рівня економічного розвитку країни, завжди формується певний обсяг надлишкового капіталу, і якщо банківська система не здатна його акумулювати, все одно з'являються інші депозитні та недепозитні установи, які задовольняють потребу його обігу. Більше 100 депозитних

валютно-фінансових установ характерні для Нігерії (884 од.), Бангладешу, Гани, Сенегалу, Малі та М'янми. В 25 країнах їх зовсім немає, зокрема, в Китаї, Бразилії, Угорщині та інших. Серед всіх країн світу інші недепозитні валютні компанії найбільшого поширення отримали в Росії (15541 од.), Китаї (8791 од.) та Україні (1066 од.). В інших країнах їх середня кількість становить 41 од., а в таких країнах, як Швейцарія, Гонконг, Норвегія, Португалія, Бангладеш, Греція, Угорщина, Кіпр, Макао та Латвія, таких установ немає. Тут не виокремлюється чіткої залежності від рівня економічного розвитку, в кожній групі країн є майже в рівному розподілі від одичної присутності таких компаній до декілька сот або навіть тисяч. На наш погляд, такі відмінності пов'язані з наявністю певних національних класифікаційних особливостей.

Щодо страхових компаній, то світовим лідером за їх кількістю є Франція (930 од.) при середній кількості їх по країнам на рівні 60 од., по одній компанії страховики здійснюють діяльність в М'янмі та Демократичній Республіці Конго. Кількість страхових компаній в країні корелює з потребами країни в страховому захисті і відображає, по-перше, рівень доходів населення та ступінь загального благополуччя, а, по-друге, економічну активність підприємницького сектору. Тому цей показник для розвинених країн, як правило, вище, ніж в низькодохідних країнах, що розвиваються.

Більше 1000 інших депозитних компаній здійснює свою діяльність в Республіці Корея, Китаї, Індонезії та США при середньосвітовому рівні по країнам – 98 одиниць. Відсутні взагалі такі інституції в Камбоджі, Косово, Лесото, Анголі, Катарі, Гвінеї, Швейцарії, Угорщині, Нідерландах та Мальдівах. Кількість таких установ в країнах не залежить від рівня економічного розвитку, а скоріше обумовлена внутрішньоринковою кон'юнктурою. Виокремлюються такі інституції, як інші депозитні корпорації, яких в світі нараховується в середньому 231 компанія, з максимальною кількістю – більше 3000 – у Китаї, понад тисячу – у Бразилії та В'єтнамі; мінімум 5 компаній функціонують в Лесото та Палау. Для таких країн, як Франція, Китай, Естонія, Грузія, Таїланд, Японія, Гонконг, Австрія та Україна, характерна велика кількість (більше 1000) інших фінансових корпорацій і стільки ж інших фінансових посередників. У перших 3 країнах такі показники становили, відповідно, більше 11 тис., 9 тис. та 5 тис. для інших фінансових корпорацій при середньому рівні у світі – 449 одиниць. Майже стільки ж – по іншим фінансовим посередникам при середньому рівні у 77 одиниць. Кількість інших фінансових корпорацій набагато переважає в розвинених країнах, порядок яких розраховується для більшості країн в тисячах, і по мірі зниження доходу країн їх кількість зменшується і в найменш дохідних країнах, що розвиваються, розраховується десятками. Щодо фінансових посередників чіткої залежності від рівня розвитку країни немає, і кількість по країнам у всіх групах коливається від декількох одиниць до декількох тисяч. Це може пояснюватись національною ринковою кон'юнктурою.

2. За обсягом активів фінансових посередників [9; 18; 19; 26] як суми активів депозитних банків та інших фінансових установ в абсолютному значенні лідирує Саудівська Аравія (50 трлн дол. США), за нею з показниками більше 10 трлн дол. США слідує США, Греція, Іран, Японія та Китай.

Найменший показник активів (менше 100 млн дол. США) характерний для Сан-Томе і Принсіпі та Мікронезії. Середня частка активів інших фінансових інститутів до ВВП [9; 18; 19] в світі становить 20,3% ВВП, при максимумі в США – 169,79%, за якими з показником більше 100% ВВП слідує Японія та ПАР. Менше 1% ВВП припадає на Вірменію, Таджикистан, Багами, Аргентину, Бруней, Алжир та Уругвай. Щодо частки активів депозитних банків до ВВП [9], то середньосвітовий рівень по країнам становить 64,57% ВВП. В 31 країні вона перевищує 100%, а в Кіпрі та Гонконгу – навіть більше 250% ВВП. Найменше значення (менше 10% ВВП) характерне для Чаду, Демократичної Республіки Конго, Південного Судану та Афганістану. Обсяг фінансових активів залежить не тільки від рівня розвитку національних економік, а в деяких країнах, навіть переважно, від експортної позиції країни на міжнародному ринку капіталу, її статусу як фінансового або офшорного центру. Саме завдяки зовнішній позиції країни забезпечується перевищення активів над ВВП. Середньосвітовий рівень частки активів страхових компаній до ВВП [18; 19] становить 22,64% ВВП. Лідерами по цьому показнику є Франція та Данія, в яких частка активів більше 100%, найменшу частку активів (менше 2%) мають Парагвай, Гватемала, Саудівська Аравія, Казахстан, Домініканська Республіка, Вірменія. Ситуація зі страховими активами свідчить, що активи тих країн, які акумулюють лише національні кошти, зазвичай не перевищують 6% ВВП, і якщо вони вищі – це свідчить про активну міжнародну позицію країни, наявність розповсюдженої мережі її філій за кордоном. В деяких країнах, особливо найменш дохідних, національних страхових компаній зовсім немає і потребу страхування задовольняють іноземні страховики. Єдиною країною світу яка акумулює найбільше коштів через взаємні фонди [18; 19], аж 616,73% до ВВП, є Ірландія, в інших країнах цей показник менше 100% (в США (2-ге місце) активи становлять 91% ВВП), а в середньому – 22,31%. Менше 2% ВВП мають взаємні фонди Філіппін, Пакистану і Болгарії. Взаємні фонди є особливою інституцією, яка оперує цінними паперами, саме тому їх наявність є прерогативою країн з розвиненими фінансовими ринками, які, як показує практика, переважно складаються з розвинених країн. Пенсійні фонди найпопулярніші в Нідерландах та Ісландії, з часткою активів більше 100% ВВП, а найменш популярні – в Туреччині, Єгипті та Сербії (менше 2%) [18; 19]. Особливість пенсійних фондів полягає в тому, що вони є суто національним явищем і акумулюють пенсійні накопичення населення на довгостроковій основі. Їх відносний обсяг в країні є свідченням надійності цієї системи фінансових структур на фоні розвиненості ринку і захищеності населення. Це пояснює те, чому в найменш дохідних країнах такі структури не набули широкого поширення. Серед розвинених країн частка активів пенсійних фондів у ВВП коливається від декількох одиниць до десятих і навіть сотих процента. Це може бути пояснено наявністю конкуренції між фінансовими посередниками за пенсійні заощадження і рівнем конкурентних переваг пенсійних фондів.

100% банківських активів концентрується в руках 5 банків в Ізраїлі, Республіці Корея, Молдові, Омані, Катарі, Уругваї та В'єтнамі, і менше 50% – в США, Росії, Індії та Непалі, що є найменшим показником при середньосві-

товій частці 84,56% [18; 19]. Якщо розглянути концентрацію найбільших 3 банків [9; 18; 19], то зі 100% концентрацією активів виокремлюються Білорусь, Боснія і Герцеговина, Ботсвана, Болгарія, Чилі, Греція, Косово, Кувейт, Киргизія, Македонія, Малаві, М'янма, Намібія. Перелік країн з найменшим показником залишається таким саме, проте відсоток зменшується до менше 40%, а середнє значення по країнам зменшується до 75,65%. Однозначної залежності між рівнем економічного розвитку країн і концентрацією банківського капіталу не простежується. Це можна пояснити широким спектром факторів – від історичного досвіду та державного регулювання до інтенсивності конкуренції тощо.

3. Середньосвітовий обсяг капіталізації ринку фінансових послуг в [21] становить 1 трлн дол. США. Світовим лідером по цьому показнику є США (25 трлн), понад 2 трлн дол. США притаманне Китаю, Гонконгу, Японії та Франції. Найменша капіталізація (315 млн дол. США) характерна для Кайманових островів. Ринкова капіталізація фінансового сектору у відсотках до ВВП [25; 26] в середньому по країнам знаходиться на рівні 47%, максимум характерний для Гонконгу – 421,9% ВВП, в 13 країнах (Швейцарії, Малайзії, ПАР, Сінгапурі, Люксембургу, Чилі, США, Великій Британії, Канаді, Філіппінах, Таїланді, Барбадосі та Швеції), капіталізація вище 100%, а менше 2% ВВП – в Уругваї та Вірменії. Аналіз ринкової капіталізації фінансових вітчизняних компаній у відсотках до ВВП [21] показує, що фантастично великий обсяг капіталізації мають компанії Гонконгу (1027%), більше 200% характерне для ПАР, Швейцарії, Сінгапуру, більше 100% – для США, Малайзії, Японії та Канади. При середньосвітовому рівні капіталізації компаній в 84,54% ВВП мінімальне значення, менше 15%, характерне для Угорщини, Словенії, Кіпру та Нігерії. Ситуація з капіталізацією фондового ринку [18; 19] дуже схожа з капіталізацією вітчизняних компаній: більше 1000% ВВП має Гонконг (1085,49%), більше 200% – ПАР, Сінгапур та Швейцарія, більше 100% – США, Малайзія, Канада, Люксембург, менше 15% – Словенія, Кіпр, Нігерія, Угорщина, Казахстан та Аргентина. Показник частки ринкової капіталізації без врахування топ-10 фінансових компаній до загальної ринкової капіталізації [19; 22] показує, що більше 90% капіталізації приходить на топ-10 фінансових компаній в Люксембургу, Мальті та Угорщині, а менше 10% – в Ірландії та Туреччині. На топ-10 фінансових компаній припадає 50,28% середнього по країнам рівня капіталізації. Чіткої залежності капіталізації з рівнем економічного розвитку країни не виявляється. На наш погляд, тут діє комплекс більш складних внутрішніх факторів діяльності фінансових структур, пов'язаних із законодавчими вимогами, економічною кон'юнктурою тощо.

4. У середньому 51% дорослого населення світу має рахунки в банках [18; 19; 21; 22]. В Данії, Фінляндії та Норвегії абсолютно всі дорослі мають рахунки в банківських установах, а в ЦАР, Нігерії та Туркменістані – менше 5% населення. Середня світова кількість відкритих рахунків в комерційних банках становить 725 рахунків на 1000 дорослого населення [12; 18; 19; 21]. Більше 2000 рахунків характерне для Естонії та Сінгапуру, наближається до цього показника і Україна (1933 рахунки), найменший показник характерний для Кувейту (0,62 рахунки) та Китаю (17 рахунки). Кількість депозитних рахунків

в комерційних банках на 1000 осіб дорослого населення [12] становить в середньому у світі 1169 рахунків при максимумі в Японії – 7246 рахунків на 1000 дорослих і мінімумі в Чаді – 29 рахунків. Цікавим є те, що існує чітка залежність від рівня економічного розвитку країни і в міру переходу від розвинених країн до низькодохідних відсоток і кількість населення з банківськими рахунками і часткою депозитних рахунків в банках стрімко зменшується. В абсолютному значенні по кількості депозитних рахунків лідирує Індія (1,2 млрд депозитних рахунків), а мінімум (16 тис.) характерний для Кірибаті. Для цього показника головну роль відіграє кількість населення країни.

5. Спеціалізація на наданні кредитів іноземним державам простежується лише в декількох країнах, а саме: Люксембурзі, Сінгапурі та Нідерландах, понад 50% кредитів яких перерозподіляється на суб'єктів іноземних країн. Більше 40% всіх кредитів іноземним суб'єктам надають Макао, Велика Британія, Бельгія та Іспанія. Всі інші країни не спеціалізуються на наданні міжнародних кредитів [13]. Безумовно, іноземні кредити – це прерогатива високорозвинених країн, проте в кожному регіоні світу виокремлюються додатково країни-лідери економічного розвитку, які надають кредити сусіднім країнам.

6. Щодо доступності фінансових послуг, то в середньому у світі фінансові установи забезпечують 51 банкоматом на 100 тис. дорослого населення [21], винятком є Макао, Канада і Сан-Марино, в яких цей показник – більше 200 од., водночас у Південному Судані, Чаді та Афганістані – менше 1. Аналіз цього показника чітко відображає його позитивну залежність від економічного розвитку країн.

7. Щодо частки дорослого населення, що має заощадження у фінансових установах [18; 19], то при середньосвітовому рівні 22% більше 70% характерне для Норвегії, Швеції та Нової Зеландії, а менше 1% – для Грузії, Ємену та Туркменістану. Абсолютним лідером за кількістю вкладників в комерційні банки є Бразилія з 96 млн особами на противагу Кувейту (1632 особи) [12]. В цих показниках чіткого розмежування за рівнем економічного розвитку немає. В абсолютному значенні вкладників ключову роль відіграє кількість населення. А те, що у відносному значенні немає явної залежності, свідчить про те, що рівень доходу не є ключовим фактором функції зберігання населення країни. Можна припустити, що зберігання є економічною природною схильністю певного відсотку населення будь-якої країни, а вже на нього додатково впливає економічна кон'юнктура. Послугами ощадних клубів користується біля 12% дорослого населення світу. В Кенії, Сьєрра-Леоне, Беніні, Уганді, Ботсвані, Камеруні та ПАР такі інституції для зберігання коштів використовує більше 30% населення, а в Болгарії та Греції – менше 1% дорослого населення [18]. Ощадні клуби є альтернативою ощадним послугам банків, саме тому вони найбільш розповсюджені в найменш розвинених країнах, хоча і присутні у багатьох країнах. Тут чітко простежується обернена залежність з рівнем економічного розвитку країн.

8. Середньосвітова частка дорослого населення, що має позики в фінансових установах [18; 19], становить 12%. Найбільше послугами кредитування (понад 30%) користується населення Ізраїлю (40,51%), Монголії, Нової

Зеландії та Ірану, а найменше (менше 2%) – населення Венесуели, Гвінеї, Камеруну, Бурунді, Пакистану, Нігеру, Узбекистану, Ємену (0,42%). Аналіз даного показника показує, що дуже слабо, проте проявляється така залежність: чим менш розвинена країна – тим менша частка населення користується кредитними послугами. В той же час для переважної більшості країн, незалежно від рівня економічного розвитку, частка населення, що кредитується, менша за ту, що заощаджує. В розвинених країнах така різниця здебільшого сягає 2–3 разів. Винятком є майже всі країни з перехідною економікою, де частка тих, що кредитується, переважає над тими, що заощаджують у фінансових установах. Причиною, на наш погляд, є відносно нещодавній негативний історичний досвід цієї групи країн, коли майже всі заощадження в населення були втрачені при переході з одного державного устрою до іншого. Кількість позичальників в комерційних банках [12] в середньому в країнах становить 7,6 млн осіб при максимумі в 355 млн осіб в Китаї до мінімуму на Коморських островах – 441 особи. За кількістю позичальників в комерційних банках на 1000 осіб дорослого населення [12] лідує Сінгапур – 1156 осіб, а на останньому місці знаходиться М'янма з показником у 1,86 особи, при середньосвітовому рівні в 209 осіб. Роздрібним кредитуванням користується 10% дорослого населення світу, в Ізраїлі та Ірані – більше 40%, а в Малі та Танзанії – менше 1% [18]. Що до абсолютної кількості населення, що має кредити в банках, превалює фактор розміру країни, а щодо кількості населення на 100 тис. осіб – дуже явно простежується пряма залежність від економічного розвитку країни, більш чітка, ніж з фінансовими установами назагал. В споживчому кредитуванні простежується певна стабільність в країнах без явної залежності від їх економічного розвитку, тут більшу роль відіграють національні умови роздрібногo споживчогo кредитування. Кількість кредитних рахунків в комерційних банках на 1000 дорослого населення [12] в світі в середньому становить 326 рахунки, при максимумі в Бразилії (2296 рахунки), а мінімумі – в М'янмі (1,87 рахунки). В абсолютному значенні по кількості кредитних рахунків [12] лідує також Бразилія (41 млн рахунків), а на останньому місці знаходиться Кірибаті (1999 рахунки). По частці кредитних рахунків в банках проявляється явна пряма залежність від економічного розвитку країни, при чому порядок рахунків в розвинених країнах становить більше 500 рахунків на 100 тис. дорослого населення і поступово знижується по мірі переходу до найменш дохідних країн, де рахунки вимірюються лише десятими.

9. Щільність фінансових посередників на ринку на 1 млн жителів [13] в середньому в світі становить 407 установ. Понад 5000 фінансових посередників на 1 млн жителів характерне для Макао (16101 фінансова інституція), Ангільї, Екваторіальної Гвінеї, а менше одного – для Камеруну, Чаду, Єгипту, Гаїті, Ефіопії. Аналіз показника не проявив явну його залежність від рівня економічного розвитку. Це пов'язано, на нашу думку з тим, що рівень попиту на фінансові послуги взагалі є якоюсь константою, яку в будь-якому випадку задовольняють ті чи інші фінансові установи.

10. Середньосвітовий рівень монопольної влади на банківському ринку, який оцінюється за індексом Лернера [18; 19], дорівнює 0,31. Найменш моно-

полізованими у світі є банківські структури Чорногорії, Росії, України, Словенії та Італії, індекс Лернера в яких менше 0,1, на відміну від Сінгапуру, де його значення дорівнює 0,94. Цей показник не є залежним від рівня економічного розвитку держав.

11. Оцінювання конкуренції на ринку банківських послуг за показником h -статистики [19] показує, що середньосвітовий рівень становить 0,5748. В умовах олігополії (показник перевищує 1) працюють банківські ринки Макао та Судану, наближені до досконалої конкуренції ринки Кіпру, Білорусі та Гондурасу, а до монополії – ринки Малаві, Мавританії, Гонконгу та Бахрейну. Для більшості країн світу характерне функціонування ринку банківських послуг в умовах монополістичної конкуренції. В той же час, за індексом Буна (Boone indicator) [19] нееластичний прибуток до маржинальних витрат (індекс Буна дорівнює 0) банківської галузі простежується в таких країнах, як Гренада, Сан-Маріно, Туркменістан та Вануату. У більшості країн світу (130 країн) зниження маржинальних витрат призводить до зростання прибутку банківської галузі і відповідного підвищення конкуренції. Єдиною країною, в якій прибуток еластичний до показника маржинальних витрат зі значенням більше (-1), є Джибуті. А серед країн, в яких залежність між витратами та прибутком пряма та нееластична (значення індексу від 0 до 1), виокремлюються Лесото, Бенін, Ангола, Республіка Корея, Сирія, Камерун, Нідерланди, Австрія, Норвегія, Намібія, Того, Бахрейн, Італія, Еквадор, Індонезія, Багами, Косово, Ізраїль, М'янма, Іспанія, Португалія, Домініканська Республіка, Сент-Кітс і Невіс, Люксембург, Ємен, Бурунді, Чад, Демократична Республіка Конго, Казахстан, Уругвай, Сент-Люсія. Ці показники не є залежними від рівня економічного розвитку держав.

12. Аналізуючи обмеження на ринку фінансових послуг, нульовий індекс обмежень на торгівлю фінансовими послугами [20] притаманний Болгарії, Лесото та Тринідад і Тобаго, а більше 70 одиниць – Катару, Ірану та Ефіопії. Що до загального індексу обмежень конкуренції в сегменті банківських послуг [16], найменший показник (менше 0,1) характерний для Іспанії, Великої Британії, Люксембургу та Швеції, а найбільший (більше 0,5) – для Індії та Індонезії. Індекс обмежень конкуренції в сегменті страхових послуг [16] найменший був в Нідерландах, Естонії та Республіці Корея, а найбільший – в Китаї, Індії та Індонезії. Ці показники не є залежними від рівня економічного розвитку держав.

13. Найбільш динамічно сегмент фінансових послуг за останні 5 років змінювався в Китаї, про що свідчить сумарний показник щорічних коливань кількостей різних фінансових установ в загальному обсязі більше 25 тис. одиниць [12], Росії (12409 установ), Індонезії, Естонії, Японії, Індії, Грузії, Франції, США, Таїланду, Монголії, в яких коливання кількості установ вимірюється тисячами. Найстабільнішими країнами за цим показником є Макао, Сейшельські острови та Мальдіви, в яких коливання за всіма видами установ за 5 років було на рівні 8 одиниць. Значне зменшення установ банків, кредитних союзів простежується в основному в розвинених країнах, в інших групах країн відмічається більшою мірою невеликий приріст на фоні певної стабільності. Кількість страхових компаній зменшувалась майже в усіх розвинених

країнах і країнах з перехідною економікою, в інших же країнах відмічалась певна стабільність. Щодо інших фінансових корпорацій та інших депозитних корпорацій, то в розвинених країнах спостерігалось їх зменшення, а в інших групах країн простежуються значні їх коливання по приросту та одиничні зменшення. Це пояснюється тим, що в розвинених країнах боротьба йде за перерозподіл ринку, в той час коли інші ринки ще не досягли точки насичення. Серед інституцій інших фінансових посередників не простежується залежностей від рівня економічного розвитку. В кожній групі країн майже в рівних пропорціях є як незначне зменшення, так і дуже значний приріст їх кількостей. Майже у всіх країнах простежується зменшення інших депозитних компаній, що в розвинених країнах пояснюється тією же тенденцією перерозподілу ринку, а в інших країнах – скоріше переформатуванням в інші фінансові інституції. Світовою відносною стабільністю більшою мірою з невеликим приростом характеризуються інші недепозитні валютно-фінансові установи, що може бути відображенням розвитку такого роду інституцій. Якщо проаналізувати середнє збільшення валового доходу фінансових посередників з 2010 р. по 2014 р. [13], то найбільший стрибок показала Ірландія, яка в 2011 р. приросла в доходи в 271 раз у порівнянні до 2010 року. По іншим же країнам та рокам простежується переважно приріст доходів в середньому в 1,1 раза, зменшення було характерним для фінансових посередників Литви, Пакистану, США, Швейцарії, Німеччини, Іспанії, Республіки Корея, Сан-Марино, Великої Британії, Португалії та Кіпру. Це свідчить про розвиток фінансового сегменту у всіх країнах, окрім розвинених, які є перенасиченими. Найбільша рентабельність банківського капіталу [9; 19] (більше 20 од. при середньосвітовому рівні 9,34) характерна для Венесуели (56,77 од.), Ефіопії, Малаві, Папуа Нової Гвінеї, Аргентини, Гани, Намібії, Кенії. Майже нульовою вона є в Німеччині, Болгарії, Люксембургу, Тринідад і Тобаго, В'єтнамі, Гренаді. Збитковою діяльністю банків була в Україні (-0,44 од.), Зімбабве, Кіпрі, Португалії, Італії, Угорщині, Греції, Багамах (-15,66 од.). В цілому по фінансовому сектору середньосвітова рентабельність була на рівні 13,2 од. [13]. Більше 20 од. вона була у 22 країнах, а в Намібії, Свaziленді, Аргентині та Лесото – сягала понад 40 одиниць. Збитковою фінансова галузь виявилась у Вірменії, Кіпрі, Хорватії, Сан-Марино, Греції, Україні (-65,5 од.). Такі тенденції показують, що найбільшого ринкового розвитку фінансова галузь набула в середньо- і високодохідних країнах, що розвиваються, що, знову ж таки, відображає процеси переформатування в розвинених країнах.

14. Об'єм факторингових послуг в середньому по країнам знаходиться на рівні 4,45% ВВП, найбільший він в Сінгапурі, Великій Британії, Литві та Кіпрі (13–15%), найменший – 0,1% ВВП – в Болівії, В'єтнамі, Шрі-Ланці, Грузії та Катарі [18; 19]. Такі тенденції відображають насиченість розвинених країн, оскільки такі послуги є відповіддю на зростання кредиторської заборгованості, а також слабкий розвиток кредитних відносин інших країн, особливо найменш дохідних.

15. Щодо послуг фондового ринку, то середньосвітова частка загального обсягу торгів фондового ринку до ВВП [18] становить 32,4% ВВП, а без врахування топ-4 країн – лише 20,84%. Значно виділяються від всіх інших країн

лідери торгівлі: Гонконг, США, Японія та Швейцарія, частка торгівлі на фондовому ринку до ВВП яких становить 465,28%, 209,74%, 114,42% та 103,13% відповідно. Менше 1% ВВП обсяг торгівлі фондового ринку є в Лівані, Румунії, Ямайці, Аргентині, Панамі, Намібії, Бангладеші, Казахстані, Пакистані, Кіпрі, Люксембурзі, Барбадосі та Україні. Такі послуги в основній масі переважають в розвинених і високодохідних країнах, що розвиваються, в інших групах країн – знаходяться на початковому етапі розвитку, що свідчить про їх складність і багатофакторність умов існування.

16. Імпортують фінансові послуги лише 137 країн світу. Безперечним лідером світової торгівлі фінансовими послугами є традиційно Люксембург, імпорт якого в 2015 р. становив 34,7 млрд дол. США. Понад 10 млрд дол. США імпортували США, Німеччина та Велика Британія. Найменший обсяг імпорту фінансових послуг (1 млн дол. США) характерний для Беніну та Нігеру [11; 14; 26].

17. За обсягом експорту фінансових послуг [24; 26] світовими лідерами (більше 50 млрд дол. США) є США, Велика Британія та Люксембург. Понад 10 млрд продавали Німеччина, Швейцарія, Сінгапур, Гонконг, Франція, Ірландія та Японія. Без цих країн середній експорт становить 127 млн дол. США. Серед країн, які не експортують фінансові послуги, знаходяться Лесото, Мозамбік та Східний Тімор. Як і в імпорті, тут простежується пряма залежність від економічного розвитку держав і явно проявляє світові і регіональні фінансові центри. За 10 років найбільшим приростом обсягу експорту фінансових послуг, більш ніж в 10 разів, відмітилися Ліван (в 30 разів), Азербайджан, Нігерія, Китай (в 16 разів), Того, Перу, Танзанія та Білорусь. Зниження обсягу було притаманне 22 країнам, серед яких – Швейцарія, Судан, Болівія, Бермуди, Парагвай, В'єтнам, Індонезія, Гондурас, Македонія, Грузія та інші. Найбільший розвиток спостерігався в високо- та середньодохідних і деяких низькодохідних країнах, що розвиваються. Розвинені країни не перевищували позначку в 3 рази, що свідчить про насиченість їх ринку і, скоріше всього, саме стратегія розповсюдження фінансових послуг в інших країнах і забезпечила такий стрибок в них. Отже, можна визначити таку залежність: відкритість країни міжнародним фінансовим послугам і економічне зростання разом призводять до зростання експорту фінансових послуг.

18. Середнє значення коефіцієнта фінансового здоров'я банківської галузі (Bank Z-score) [9; 19; 22] по країнам становить 12,65 од. при максимумі (більше 30 од.) в Марокко (41,8 од.), Бельгії, Лівії, Сенегалі, Бутані, Суринамі, Лівані, Йорданії. Наближене до нуля значення мають Ісландія, Казахстан та М'янма, а від'ємне (-12,61 од.) – Болгарія. За цим показником не простежується залежності від економічного розвитку країни.

Висновки. Аналіз показників розвитку світового ринку фінансових послуг дозволяє виявити, що серед країн, які за більшістю показників є серед лідерів по фінансовим послугам, виділяються Велика Британія, Гонконг, Китай, Німеччина, Сінгапур, США, Франція, Японія та деякі інші. В аутсайдерах ринку фінансових послуг частіше всього знаходяться Вірменія, Демократична Республіка Конго, Чад, Аргентина, М'янма та деякі інші. Країнами з контррастними змінами лідерсько-аутсайдерських позицій є В'єтнам та Україна.

Знаючи географічний розподіл показників розвитку світового ринку фінансових послуг, можна більш предметно аналізувати досвід успішності країн та розробляти рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності країни на світовому ринку фінансових послуг.

1. *Болдова А.А., Мойко В.Ю.* Ринок фінансових послуг України: глобалізаційний аспект // Збірник наук. праць Національного університету державної податкової служби України.— 2012.— №1.— С. 72–79.

Boldova A.A., Moiko V.Iu. Rynok finansovykh posluh Ukrainy: hlobalizatsiyni aspekt // Zbirnyk nauk. prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy.— 2012.— №1.— С. 72–79.

2. *Войтенко О.М.* Світовий ринок фінансових послуг: особливості структури та функціонування // Інноваційна економіка.— 2013.— №6.— С. 41–45.

Voiitenko O.M. Svitovyi rynok finansovykh posluh: osoblyvosti struktury ta funktsionuvannya // Innovatsiina ekonomika.— 2013.— №6.— С. 41–45.

3. *Круштона І.В.* Інноваційні тенденції розвитку фінансового ринку в умовах глобалізації // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності.— 2011.— №3.— С. 112–115.

Kryshropa I.V. Innovatsiini tendentsii rozvytku finansovoho rynku v umovakh hlobalizatsii // Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti.— 2011.— №3.— С. 112–115.

4. *Пашко М.М.* Тенденції розвитку світового ринку фінансових послуг // Агросвіт.— 2010.— №2.— С. 48–52.

Pashko M.M. Tendentsii rozvytku svitovoho rynku finansovykh posluh // Ahrosvit.— 2010.— №2.— С. 48–52.

5. *Петько С.М.* Теорія посередництва на світовому ринку фінансових послуг // Науковий вісник Херсонського державного університету.— 2014.— Вип. 8, Ч. 7.— С. 33–37.

Petko S.M. Teoriia poserednytstva na svitovomu rynku finansovykh posluh // Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu.— 2014.— Вип. 8, Ч. 7.— С. 33–37.

6. *Хома І.Б., Дубініна М.І.* Попит та пропозиція на цінні папери в умовах інтеграції до світового ринку фінансових послуг // Науковий вісник НЛТУ України.— 2013.— Вип. 23.11.— С. 273–280.

Khoma I.B., Dubinina M.I. Popyt ta propozytsiia na tsinni papery v umovakh intehtratsii do svitovoho rynku finansovykh posluh // Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy.— 2013.— Вип. 23.11.— С. 273–280.

7. *Хрысева А.А., Онікова Е.В.* Степень влияния ТНБ на рынок финансовых услуг // Universum: экономика и юриспруденция.— 2013.— №1 // 7universum.com.

Khryseva A.A., Onikova E.V. Stepen vliianiia TNB na rynek finansovykh uslug // Universum: ekonomika i iurisprudenciia.— 2013.— №1 // 7universum.com.

8. *Asmundson, J.* (2012). Financial services: getting the goods. Finance&Development, 28.03.2012 // www.imf.org.

9. *Beck, T., Demirguc-Kunt, A., Levine, R.* (2016). Financial Development and Structure dataset (last updated June 2016) // The World Bank, June, 2016 // www.worldbank.org.

10. *Bryant, C.* (2016). Global Financials: Exploring Revenue Trends & Fundamentals // Investopedia.— 04.05.2016 // www.investopedia.com.

11. Eurostat (2016). Database // ec.europa.eu.

12. IMF (2016). Financial Access Survey // data.imf.org.

13. IMF (2016). Financial Soundness Indicators // data.imf.org.

14. OECD (2016). Table 12. Financial services. In: OECD Statistics on International Trade in Services, Volume 2015 Issue 1: Detailed Tables by Service Category (p. 19) = DOI: 10.1787/sits-v2015-1-table12-en.

15. *Ross, S.* (2015). What percentage of the global economy is comprised of the financial services sector? // Investopedia, 05.03.2015 // www.investopedia.com.

16. *Rouzet, D. et al.* (2014). Services Trade Restrictiveness Index (STRI): Financial Services. OECD Trade Policy. Papers, No. 175, OECD Publishing, Paris. 52 p.

17. *Sahay, R.* (2015). Does access to financial services improve living standards? // World Economic Forum, 15.09.2015 // www.weforum.org.

18. The World Bank (2016). Global Financial Development // databank.worldbank.org.

19. The World Bank (2016). Global Financial Development Database // www.worldbank.org.

20. The World Bank (2016). Services Trade Restrictions Database // data.worldbank.org.
21. The World Bank (2016). World development indicators // data.worldbank.org.
22. The World Bank Group (2016). Global Financial Development Report 2015/2016: Long-term Finance // documents.worldbank.org.
23. UN (2016). UNCTAD Handbook of Statistics 2016 // unctad.org.
24. WTO (2016). International Trade and Market Access Data // www.wto.org.
25. WTO (2016). I-TIP Services Statistics Module // i-tip.wto.org.
26. WTO (2016). Services Profiles // www.wto.org.